

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze bakalářské práce

Vývoj státního dluhu ČR

Michal Telín

© 2016 ČZU v Praze

Vývoj státního dluhu ČR

Souhrn

Cílem této bakalářské práce je ukázat vývoj státního dluhu od vzniku České republiky. Představení teorie týkající se tématu vývoje státního dluhu, základní pojmy a definice dluhu. Jsou zde představeny hlavní příčiny a důsledky státního dluhu. Dále jsou uvedeny metodiky měření a správa státního dluhu. Poukázat na hlavní příčiny zvyšování zadlužení a následky různých vládních opatření v letech 1993 až 2015. U každého roku je uvedena struktura dluhu. Vývoj je rozdělen podle vlád a ministrů financí v daném volebním období. Dále je zde porovnání světových mocností, jako jsou Spojené státy americké, Čínská lidová republika, Ruská federace a Evropská unie. V poslední kapitole je přiložen rozhovor s ministrem financí Andrejem Babišem. Na základě vývoje posledních 20 let proveden odhad možného průběhu do budoucna.

Klíčová slova: Státní dluh, veřejný dluh, dluh ČR, ministerstvo financí, vývoj zadlužení

Cíl

Cílem bakalářské práce je ukázat vývoj státního dluhu od vzniku České republiky, dále poukázat na hlavní příčiny zvyšování zadlužení a následky různých vládních opatření.

Metodika

Úvod bakalářské práce bude popisovat státní dluh, vysvětlí základní pojmy, definice a strukturu státního dluhu. Také se zde uvedou příčiny, důsledky a způsob řízení dluhu v České republice. Dále se provede analýza státních dluhů od roku 1993, tím se obsáhne vývoj za posledních 20 let. Objeví se zde i opatření pro snížení dluhu minulých vlád ČR a jejich výsledky. Jako další část bakalářské práce bude provedena komparace zadlužení ostatních států s Českou republikou.

Výsledky a diskuze

Vývoj HDP od sledovaného roku 1993 byl a stále je ovlivňován mnoha faktory a globálním ekonomickým vývojem. Od vzniku České republiky HDP postupně rostlo až na hodnotu 6,2% v roce 1995, tato hodnota byla poté na několik let nepřekonaná. V roce 1997 ovlivnila HDP Asijská finanční krize, tento razantní propad, u nás až na -0,7%, můžeme sledovat u většiny zemí. Poté HDP pomalu začalo růst. V roce 2006 dosahovala hodnota HDP svého maxima 6,9%. I přes takto příznivé údaje se státní dluh dále prohluboval. V roce 2008 vypukla finanční krize a HDP kleslo až na -4,8%. Téměř stejný vývoj můžeme vidět i například u Ruska, USA nebo Eurozóny. Státní dluh za posledních 20 let vzrostl téměř jedenáctkrát vůči hodnotě v roce 1993 ze 158 mld. Kč. Do roku 1999, během vlády ODS, dluh rostl, dalo by se říci, jen mírně. Za 7 let vzrostl jen o 70 mld. Kč. Od roku 2000 do roku 2006 za vlády ČSSD dále vzrostl o 570 mld. Kč. Dále pokračovala pravicová vláda Mirka Topolánka do roku 2009, první úřednická vláda Jana Fischera, pravicová vláda Petra Nečase do 2013 a druhá úřednická vláda Jiřího Rusnoka do roku 2014. Ta těchto 8 let plných změn a politické nestability státní dluh vzrostl o dalších 790 mld. Kč. Nutno ale říci, že během těchto let propukla finanční krize a nebyť nutných reforem prosazených pravicovými vládami, Česká republika by na tom byla ještě hůře. Naopak postupování státu během období vlády ČSSD, kdy ekonomika a růst HDP byl na skvělé úrovni, se prohlubování státního dluhu zdá nemoudré. Poslední dostupné údaje k vládě trojkoalice Bohuslava Sobotky k roku 2014 vykazují jistý posun k lepšímu. Státní dluh po mnoha letech nepatrně klesl o 20 mld. Kč na hodnotu 1 663,7 mld. Kč.

Pro budoucí vývoj směrem ke snižování státního dluhu a vyrovnání státního rozpočtu je nezbytné přijmout různá rozpočtová opatření. Bude to proces komplikovaný a především zdoluhavý. Každý rok při sestavování rozpočtu musí docházet k mnoha kompromisům a je nereálné, aby jedinou prioritou byla eliminace státního dluhu. Nelze ale podporovat ekonomický růst a soběstačnost a zároveň umořovat dluh a plánovat přebytkový rozpočet. Proto níže navržené opatření jsou jen souhrnem možností, které by pomohly snížit výdaje anebo zvýšit příjmy. Není však možné, aby se aplikovaly všechny najednou, protože jak je zmíněno níže, některé si dokonce i protirečí a mohou mít za následek vznik dalších ekonomických problémů.

Daň z přidané hodnoty, daň z příjmů fyzických a právnických osob a spotřební daně tvoří více než polovinu příjmů státního rozpočtu. Zvýšení daní je z krátkodobého hlediska rychlý a zaručený způsob na zvýšení státních příjmů. Z dlouhodobého hlediska toto opatření ale zvýší inflaci a s tím může snížit spotřebu domácností. Dalším problémem se zvyšováním daní je zvýšení

daňových úniků. U daně z příjmů fyzických osob je možnost zavést progresivní daň, kde je sazba odstupňována podle výše ročních příjmů. Toto opatření je navrhováno zejména levicovými stranami, ale funkčnost v českém prostředí by byla problematická a navíc nespravedlivá.

Dále se můžou zvýšit spotřební daně zejména u alkoholu a tabáku. V tomto případě je to dvousečné opatření, protože zvýšením spotřební daně se automaticky sníží spotřeba domácností a v tomto případě platí pravidlo čím nižší zdanění, tím více se vybere na daních.

Další zvýšení příjmů státního rozpočtu je možné provést zprivatizováním některých státních a polostátních podniků, ale v současné době již z těchto podniků nezbyl téměř žádný. Mohou se tedy prodávat alespoň nepotřebné budovy a pozemky.

Je potřeba snížit mandatorní výdaje zejména na sociální dávky a podpory v nezaměstnanosti. Dalším úsporným opatřením by mohlo být zrušení příspěvku státu na podporu stavebního spoření. Také je možné snížení platů a propouštění ve státní správě.

Dále je potřeba eliminovat globální problém a tím je korupce. Korupce, zejména ve vrchních vrstvách politiky, odvádí státní peníze od potřebného použití do soukromých kapes. Ruku v ruce s korupcí jdou dotace, zejména z Evropské unie, kdy se dotace vyplácejí ne proto, aby se něco zlepšilo nebo podpořilo, ale jen pro to, aby byly peníze použity, a už je jedno na co. Zdá se, že si mnoho lidí neuvědomuje, že peníze, které přicházejí z Evropské unie i ze státu, jsou vlastně peníze jejich vlastní vybrané státem pomocí daní.

Také zefektivnění výběru daní by mohlo mít pozitivní dopad na státní rozpočet. V současné době se schválila například elektronická evidence tržeb a kontrolní hlášení DPH, které mají za cíl zamezit šedé zóně krácení daní. Až po několika letech budou vidět výsledky tohoto opatření, jestli přece jenom nepůjde obejít, zejména u velkých firem a nebylo by efektivnější zprůhlednění a zjednodušení výběru daní a daňového systému obecně.

Závěr

Státní dluh a schodkový státní rozpočet je a bude i v budoucnu velkým problémem. Zejména díky populistickému vedení zemí, kdy se na úkor růstu dluhu budoval sociální stát a uměle podporoval ekonomický růst, narostlo zadlužení zemí do takové míry, kdy už je velmi těžké jej splácet. V současné době jsou zadlužené téměř veškeré státy na světě. Až do roku 2014 státní dluh České republiky nepřetržitě rostl až do částky 1 680 mld. Kč. V roce 2015 se konečně tento trend zastavil a státní dluh klesl o 20 mld. Kč. Možná se to povedlo jen během prvního roku nové vlády, ale po mnoha letech je to alespoň malý důkaz, že je snižování dluhu možné. Během posledních 20 let se toho na poli světové ekonomiky přihodilo mnoho, proto je těžké

předpovědět budoucí vývoj. Česká republika si v porovnání s ostatními zeměmi Evropské unie nevede vůbec špatně, i když se často v médiích mluví o opaku. Ale porovnávání se s ostatními a na základě toho se uklidňovat není dobré, k ideálnímu stavu je ještě dlouhá cesta. Než si vybírat země s horším stavem je důležitější koukat se na ty bez dluhu, případně s malým zadlužením a snažit se jim přiblížit. Pro Českou republiku jsou důležité hlavně dlouhodobé cíle, které by měly být stabilním napříč politickým spektrem a nepřizpůsobovat se po každých volbách krátkodobým cílům jednotlivých politických stran.

Seznam hlavních zdrojů

DVOŘÁK, Pavel: Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. Praha: C. H. Beck, 2008. 368 s. ISBN 978-80-7400-075-1

KUNEŠOVÁ, Hana; CIHELKOVÁ, Eva a kol: Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy. Praha: C. H. Beck, 2006. 319 s. ISBN 978-80-7179-455-4

Ministerstvo financí České republiky. Struktura a vývoj státního dluhu[online]. Aktualizováno 29. 3. 2013[cit.2013-12-30]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny->

[sektor/hospodareni/rizenistatniho-dluhu/dluhova-statistika/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu](http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/hospodareni/rizenistatniho-dluhu/dluhova-statistika/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu)

PEKOVÁ, Jitka: Veřejné finance úvod do problematiky. Praha: Aspi a.s., 2008. 580 s. ISBN 978-80-7357-385-4

SOJKA, Milan; KONEČNÝ, Bronislav: Malá encyklopedie moderní ekonomie. Praha: Libri, 2004. 280 s. ISBN 80-7277-258-9